

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Χριστουγεννιάτικα διηγήματα:

"Τα Χριστούγεννα του Τεμπέλη"

Στην ταβέρνα του Πατσοπούλου, ενώ ο βορράς εφύσα, και υψηλά εις τα βουνά εχιόνιζεν, ένα πρωί, εμβήκε να πίνη ένα ρούμι να ζεσταθή ο μαστρο-Παύλος ο Πισκολέτος, διωγμένος από την γυναίκα του, υβρισμένος από την πενθεράν του, δαρμένος από τον κουνιάδον του, ξορκισμένος από την κυρά-Στρατίναν την σπιτονοικοκυράν του, και φασκελωμένος από τον μικρόν τριετή υιόν του, τον οποίον ο προκομμένος ο θεός του εδίδασκεν επιμελώς, όπως και οι γονείς ακόμη πράττουν εις τα "κατώτερα στρώματα", πως να μουντζώνη, να βρίζη, να βλασφημή και να κατεβάζη κάτω Σταυρούς, Παναγιές, κανδήλια, θυμιατά και κόλλυβα. Κι έπειτα, γράψε αθηναϊκά διηγήματα!

Ο προβλεπτικός ο κάπηλος, δια να έρχονται ασκανδαλίστως να ψωμίζουν αι καλαί οικοκυράδες, αι γειτόνισσαι, είχε σιμά εις τα βαρέλια και τας φιάλας, προς επίδειξιν μάλλον, ολίγον σάπωνα, κόλλαν, ορύζιον και ζάχαριν, είχε δε και μύλον, δια να κόπτη καφέν. Αλλ' έβλεπέ τις, πρωί και βράδυ, να

εξέρχονται ατημέλητοι και μισοκτενισμένοι γυναίκες, φέρουσαι την μίαν χείρα υπό την πτυχήν της εσθήτος, παρά το ισχίον, και τούτο εσήμαινεν, ότι το οψώνιον δεν ήτο σάπων, ούτε ορύζιον ή ζάχαρις.

Ήρχετο πολλάκις της ημέρας η γριά - Βασίλω, πτωχή, έρημη και ξένη στα ξένα, ήτις δεν είχε προλήψεις κι έπινε φανερά το ρούμι της. Ήρχετο και η κυρά-Κώσταινα η Κλησάρισσα, ήτις εβοηθούσε το κατά δύναμιν εις την εκκλησίαν ισταμένη πλησίον του μανουαλίου, δια να κολλά τα κεριά, και όσας πεντάρας έπαιρνε την Κυριακήν, όλας τας έπινε, μετ' ευσυνειδήτου ακριβείας, την Δευτέραν, Τρίτην και Τετάρτην.

Ήρχετο κι η Στρατίνα, νοικοκυρά με δύο σπίτια, οπού εφώναζεν εις την αυλόπορταν, εις τον δρόμον και εις το καπηλείον όλα τα μυστικά της, δηλ. τα μυστικά των άλλων, και μέρος μεν αυτών έμενον εις την αυλήν, μέρος δε έπιπτον εις το καπηλείον, και τα περισσότερα εχύνοντο εις τον δρόμον, κι εξενομάτιζε τον κόσμον, ποία νοικάρισσα της καθυστερεί δύο νοίκια, ποίος οφειλέτης της χρεωστεί τον τόκον, ποία γειτόνισσα της επήρην ένα είδος, δανεικόν κι αγύριστον.

Ο μαστρο-Δημήτρης ο φραγκορράφτης της εχρωστούσε τρία νοίκια, ο μαστρο-Παύλος ο Πισκολέτος πέντε, και τον μήνα που έτρεχεν, εξ. Η Λενιώ, η κουμπάρα της, της πέρασε δευτέραν υποθήκην με δόλον εις το σπίτι, και τώρα ήτον ανάγκη να τρέχη εις δικηγόρους και συμβολαιογράφους, δια να εξασφαλίση τα δικάιά της. Η Κατίνα, η ανειμιά της από τον πρώτον άνδρα της, της είχε αφήσει ένα αμανάτι δια να την δανείση δέκα δραχμάς, και τώρα, ακτά την εκτίμησιν δύο χρυσοχόων, απεδείχθη, ότι το ασημικόν ήτο κάλπικον και δεν ήξιζεν ούτε όσα ήξιζαν τα δύο φυσέκια με τες σκουριασμένες μπακιρές - που, αφού, κατά την συνήθειάν της (αυτό δεν το έλεγεν, αλλά ήτο γνωστόν), έβγαλεν έξω το γερο-Στρατήν, τον άνδρα της, την κόρην της, την Μαργαρίταν και την εγγονήν της, την Λενούλαν, ήνοιξε την κρύπτην, απέθεσεν εκεί το ενέχυρον, έβγαλε το κομπόδεμα, έλαβε τα φυσέκια, και τα ενεχείρισε με τρόπον, οπού εσήμαινε να τα δώση και να μην τα δώση, κι εφαινέτο ως να εκολλούσαν τα χέρια της, εις την πτωχήν την Κατίναν.

Η Ασημίνα, η παλαιά νοικάρισσά της, τραγουδίστρα το επάγγελμα, όταν εξεκουμπίσθη κι έφυγε, της εχρωστούσε τρία μηνιάτικα και εννέα ημέρας. Και τα μεν έπιπλα, οπού έπρεπε κατά δίκαιον τρόπον να τα εκχωρήση εις την σπιτονοικοκυράν, τα παρέδωκεν εις τον κούκον της, τον τελευταίον αγαπητικόν της, που να τσάκιζε το πόδι της, να μην είχε σώσει ποτέ... Και εις αυτήν δεν έδωκεν άλλο τίποτε, παρά ένα παλιοφυλαχτόν εκεί, λιγδιασμένον, και της είπε μυστηριωδώς, ότι αυτό περιείχε Τίμιον Ξύλον... Σαν εκγρεμοτσακίσθη και έφυγε, το ανοίγει και αυτή εκ περιεργείας, και αντί Τιμίου Ξύλου, τί βλέπει;... κάτι κουρέλια, τρίχες, τούρκικα γράμματα, σκοντάματα, μαγικά, χαμένα πράματα... Τ' ακούτε σεις αυτά;

Εισήλθε, ριγών, ο μαστρο-Παυλάκης και εζήτησεν ένα ρούμι. Το παιδί του καπηλείου, οπού τον ήξευρε καλά, του είπε 'Έχεις πεντάρα;

Ο άνθρωπος έσεισε τους ώμους με τρόπον διαφορούμενον.

-Βάλε συ το ρούμι, είπεν.

Πως να έχει πεντάρα; Καλά και τα λεπτά, καλή η δουλειά, καλό και το κρασί, καλή κι η κουβέντα, όλα καλά. Καλλίτερον απ' όλα η ραστώνη, το ντόλστσι φαρ νιένττε των αδελφών Ιταλών. Αν εις αυτόν ανετίθετο να συντάξη τον κανονισμόν της εβδομάδος, θα ώριζε την Κυριακήν δια σχολήν, την Δευτέραν δια χουζούρι, την Τρίτην δια σουλάτσο, την Τετάρτην, Πέμπτην και Παρασκευήν δι εργασίαν, και το Σάββατον δια ξεκούρασμα. Ποίός λέει, ότι αι εορταί είναι πάρα πολλά δια τους ορθοδόξους Έλληνας, και αι εργάσιμοι είναι πολύ ολίγα; Αυτά τα λέγουν όσοι δεν έκαμαν ποτέ σωματικήν εργασίαν και ηξεύρουν μόνον δια τους άλλους να θεσμοθετούν.

Ακριβώς την ώραν ταύτην ήλθεν απ' αντικρύ ο Δημήτρης ο φραγκορράφτης, δια να πίνη το πρωινόν του. Μόνην παρηγορίαν είχε, να κάμνη αυτά τα συχνά ραξιδάκια, καθώς τα ωνόμαζε. Διέκοπτεν επί πέντε λεπτά την εργασίαν του, δέκα φορές την ημέραν, και ήρχετο να πίνη ένα κρασί. Έπαιρνεν εργασίαν από τα μαγαζιά και εδούλευεν ως κάλφας εις το δωμάτιόν του.

Εισήλθε και παρήγγειλεν ένα κρασί. Είτα, ιδών τον Παύλον -Βάλε και του μαστρο-Παυλάκη ένα ρούμι, είπεν.

Ως από Θεού σταλμένος, δια να λύση το ζήτημα της πεντάρας, μεταξύ του πελάτου και του υπηρέτου, εκάθισε πλησίον του Παύλου και ήρχισε τοιαύτην ομιλίαν, η οποία ήτο μεν συνέχεια των ιδίων λογισμών του, εις δε τον Παύλον εφάνη ως συνηγορία υπέρ των ιδικών του παραπόνων. -Που σκόλη και γιορτή, μαστρο-Παυλέτο, φίλε μου, είπεν ούτε καθισιό, ούτε χουζούρι. Τ' Αη- Νικολάου δουλέψαμε, τ' Αη-Σπυρίδωνα δουλέψαμε, την Κυριακή προχθές δουλέψαμε. Έρχονται Χριστούγεννα, και θαρρώ, πως θα δουλεύουμε, χρονιάρια μέρα...

Ο Παύλος έσεισε την κεφαλήν.

-Θέλω κάτι να πω, αλλά δεν ξέρω για να τα σταμπάρω περί γραμμάτου μαστρο-Δημήτρη μου, είπε.

Μου φαίνεται, πως αυτοί οι μαστόροι, αυτοί οι αρχόντοι, αυτή η κοινωνία πολύ κακά έχουνε διωρισμένα τα πράγματα. Αντί να είναι η δουλειά μοιρασμένη ίσια τις καθημερινές, πέφτει μονομιάς και μονομπάντα. Δουλεύουμε βιαστικά τις γιορτάδες, και ύστερα χασομερούμε εβδομάδες και μήνες τις καθημερινές.

-Είναι και η τεμπελιά εις το μέσο, είπε μετά πονηράς αυθαδείας το παιδί του καπηλείου, ωφεληθέν από μίαν στιγμήν, καθ' ην ο αφέντης του είχε ομιλίαν εις το κατώφλιον της θύρας και δεν ηδύνατο ν' ακούση.

-Ας είναι, τί να σου κάμη η προκομμάδα και η τεμπελιά; είπεν ο Δημήτρης. Το σωστό είναι, πολλά κεσάτια και ολίγη μαζωμένη δουλειά. Καλά λέει ο μαστρο-Παύλος. Άλλο αν είμαι ακαμάτης εγώ, ας πούμε, ή ο Παύλος, ή ο Πέτρος, ή ο Κώστας ή ο Γκίκας. Εμένα η φαμίλια μου δουλεύει, εγώ δουλεύω, ο γυιός μου δουλεύει, το κορίτσι πάει στη μοδίστρα. Και μ' όλα αυτά, δεν μπορούμε ακόμα να βγάλουμε τα νοίκια της κυρα-Στρατίνας. Δουλεύουμε για την σπιτονοικοκυρά, δουλεύουμε για τον μπακάλη, για τον μανάβη, για τον τσαγκάρη, για τον έμπορο. Η κόρη θέλει το λούσο της ο νέος θέλει το καφενείο του, το ρούχο του, το γλέντι του. Ύστερα, κάμε προκοπή.

-Υγρασία μεγάλη, μαστρο-Δημήτρη, είπεν ο Παυλέτος, αποκρινόμενος εις τους ιδίους στοχασμούς του. Υγρασία κάτω στα μαγαζιά, χαμηλό το μέρος, η δουλειά βαρειά, ρεματισμοί, κρυώματα. Ύστερα κόπιασε, αν αγαπάς, να αργάζης τομάρια. Το δικό μας το τομάρι άργασε πια, άργασε... -Καλά αργασμένο το δικό σου, μαστρο-Παύλο, αυθαδίασε πάλιν ο υπηρέτης, αινιττόμενος ίσως τας μεταξύ του Παύλου και του γυναικαδέλφου του σκηνάς.

Είτα εισήλθεν ο κάπηλος. Ο μαστρο-Δημήτρης απήλθε, να επαναλάβη την εργασίαν του και η ομιλία έπαυσεν.

Ο μαστρο-Παύλος αφέθη εις τας φαντασίας του. Σάββατον σήμερον, μεθαύριον παραμονή, την άλλην Χριστούγεννα. Να είχε τουλάχιστον λεπτά δια να αγοράση ένα γαλόπουλο, να κάμη και αυτός Χριστούγεννα στο σπίτι του, καθώς όλοι! Μετενόει τώρα πικρώς, διότι δεν επήγε τας τελευταίας ημέρας εις τα βυρσοδευεία να δουλέψη και να βγάλη ολίγα λεπτά, δια να περάση πτωχικά τας εορτάς. "Υγρασία μεγάλη, χαμηλό το μέρος, η δουλειά βαρειά. Κόπιασε να αργάζης τομάρια! Το σικό μας το τομάρι θέλει άργασμα!"

Είχεν ακούσει τον λαϊκόν μύθον δια τον τεμπέλην, οπού επήγαιναν να τον κρεμάσουν, και όστις συγκατένευσε να ζήση υπό τον όρον να είναι "βρεμένο το παξιμάδι". Εγνώριζε και την άλλην διήγησιν δια το τεμπελχανιό, το οποίον ίδρυσε, λέγουν, ο Μεχμέτ Αλής εις την πατρίδα του Καβάλαν. Εκεί, επειδή το κακόν είχε παραγίνει, ο επιστάτης εσοφίσθη να στρώνη μίαν ψάθαν, επί της οποίας ηνάγκαζε τους αέργους να εξαπλώνωνται. Είτα έβραζε φωτιάν εις την ψάθαν. Όποιος επροτίμα να καή, παρά να σηκωθή από την θέσιν του, ήτο σωστός τεμπέλης και εδικαιούτο να φάγη δωρεάν το πιλάφι. Όποιος εσηκώνετο και έφευγε το πυρ, δεν ήτο σωστός τεμπέλης και έχανε τα δικαιώματα. Τόσοι Βαλλιάνοι, τόσοι Αβέρωφ και Συγγροί, εσκεπτετο ο μαστρο-Παύλος, και κανείς εξ αυτών να μην ιδρύση παραπλήσιόν τι εις τας Αθήνας!

Ο μαστρο-Παυλάκης επεριδιάβασεν ακόμη δύο ημέρας και την άλλην ήτο παραμονή. Το γαλόπουλο δεν έπαυσε να το ονειροπολή και να το ορέγεται. Πώς να το προμηθευτή;

Αφού ενύκτωσε, διωγμένος καθώς ήταν από το σπίτι, απετόλμησε και ήλθεν από ένα πλάγιον δρομίσκον και ήταν έτοιμος να χωθή εις το καπηλείον. Ο νους του ήτο αναποσπάστως προσηλωμένος εις το γαλόπουλο. Θα εχρησίμευε τούτο, εάν το είχε, και ως μέσον συνδιαλλαγής με την γυναίκα του.

Εκεί, καθώς εστράφη να εμβή εις το καπηλείον, βλέπει εν παιδίον της αγοράς, με μίαν κοφίναν επ' ώμων, ήτις φαίνεται ακριβώς να περικλείη ένα γάλον, αγριολάχανα, πορτοκάλια, ίσως και βούτυρον και άλλα καλά πράγματα. Το παιδίον κοιτάζε δεξιά και αριστερά και φαίνεται να αναζητή οικίαν τινά. Ήτο έτοιμον να εισέλθη εις το καπηλείον δια να ερωτήση. Έπειτα είδε τον Παύλον και εστράφη προς αυτόν.

-Ξέρεις, πατριώτη, του λόγου σου, που είναι εδώ χάμου το σπίτι του κυρ-Θανάση του Μπελιοπούλου;
-Του κυρ-Θανάση του Μπε...

Αστραπή, ως ιδέα, έλαμψεν εις το πνεύμα του Παύλου.

-Μούπε τον αριθμό και το εξέχασα τώρα γρήγορα έπιασε σπίτι εδώ χάμου, σ' αυτόν το δρόμο... τον είχα μουστερή από πρώτα... μπροστήτερα καθότανε παρά πέρα, στο Γεράνι.

- Του κυρ-Θανάση του Μπελιοπούλου! αυτοσχεδίασε ο μαστρο-Παύλος να, εδώ είναι το σπίτι του. Να φωνάξης την κυρα-Παύλαινα, μέσα στην κάτω κάμαρα, στο ισόγειο... αυτή είναι η νοικοκυρά του... πως να πώ; είναι

η γενειά του... τη έχει λύσε-δέσε, σ' όλα τα πάντα... οικονόμισσα στο νοικοκυριό του... είναι κουνιάδα του... μαθές θέλω να πω, ανιψιά του... φώναξέ την και δώσε της τα ψώνια.

Και βαδίσας ο ίδιος πέντε βήματα, κατά την θύραν της αυλής, έκαμε πως φώναξε -Κυρά-Παύλαινα, κόπιασ' εδώ να πάρης τα ψώνια που σου στέλλει ο κύριος... ο αφέντης σου. Καλά ήλθαν τα πράγματα έως τώρα. Ο μαστρο-Παυλάκης έτριβε τας χείρας και ησθάνετο εις την ρίνα του την κνίσαν του ψητού κούρκου. Και δεν τον έμελλε τόσον δια τον κούρκον, αλλά θα εφιλιώνετο με τη γυναίκα του. Την νύκτα επέρασεν εις εν ολονύκτιον καφενείον και το πρωί επήγεν εις την εκκλησίαν.

Όλην την ημέραν προσεκολλήθη εις μίαν συντροφίαν, έπειτα εις μίαν άλλην παλαιών γνωρίμων του, εις το καπηλείον, όπου έμεινε τας περισσοτέρας ώρας ανοικτόν, με τα παράθυρα κλεισμένα, και επέρασε με ολίγους μεζέδες και με αρκετά κεράσματα.

Το βράδυ, αφού ενύκτωσε, επήγε με τόλμην από τας πολλές σπονδάς και από την ενθύμησιν του κούρκου και έκρουε την θύραν της οικογενείας του. Η θύρα ήτο κλεισμένη έσωθεν.'

-Καλησπέρα, κυρα-Παύλαινα, εφώναξεν απ' έξω, χρόνους πολλούς. Πώς πήγε ο γάλος; Βλέπεις, εγώ πάλε;

Ουκ ην φωνή, ουδέ ακρόασις. Όλη η αυλή ήτο ήσυχος. Τα ισόγεια, αι τρώγλαι, τα κοτέτσια της κυρα-Στρατίνας, όλα εκοιμώντο. Ο σκύλος μόνον εγνώρισε τον μαστρο-Παύλον, έγρυξεν ολίγον και πάλιν ησύχασεν.

Υπήρχον εκεί εκτός από το ψυχομέτρι τριων ή τεσσάρων οικογενειών, οπού εκατοικούσαν εις τ' ανήλια δωμάτια, δύο γίδες, δώδεκα όρνιθες, τέσσαρες γάτοι, δύο ινδιάνοι και πολλά ζεύγη περιστερών. Αι δύο γίδες ανεχάραζαν βαθιά εις το σκεπασμένο μανδράκι τους, αι όρνιθες έκλωζον υποκώφως εις το κοτέτσια τους, τα περιστέρια είχαν μαζωχθή εις τους περιστερώνας περίτρομα από το κυνήγι, οπού ήρχιζον εναντίον των την νύκτα οι γάτοι. Όλοι αυτοί οι μικροί θόρυβοι ήσαν το ροχάλισμα της αυλής κοιμωμένης.

Πάραυτα ηκούσθη κρότος βημάτων εις το σπίτι.

-Έ, μαστρο-Παύλε, είπε πλησιάσασα η κυρα-Στρατίνα, νάχουμε και καλό ρώτημα... Τί γάλος και γαλίζεις και γυαλίζεις και καλό να μούχης, ασίκη μου; Είδαμε κι επάθαμε να σκεπάσουμε το πράμα, να μη προσβαλή το σπίτι... Εκείνος που ήτον δικός του ο γάλος, ήλθε μεσάνυκτα κι εφώναζε, έκανε το κακό, και μας φοβέριζεν όλους, κι η φαμίλια σου, επειδής τον είχε κόψει το γάλο, μαθές, και τον είχε βάλει στο τσουκάλι, βρέθηκε στα στενά... κλειδώθηκε μες στην κάμαρα, και δεν ήξευρε τι να κάμη... Είπε και ο κουνιάδος σου.. καλό κελεπούρι ήτανε κι αυτό, μαθές... και επέρασεν η φαμίλια σου όλην την ημέραν κλειδομανταλωμένη μέσα, από φόβον μην ξαναέλθη εκείνος πούχε το γάλο και

μας φέρη και την αστυνομία... ήτον φόβος να μην προσβαλθή κι εμένα το σπίτι μου. Άλλη φορά, τέτοια αστεία να μην τα κάνης, μαστρο-Παυλάκη. Τέτοια προσβολή να λείπη από το σπίτι μου, εμένα, τ' ακουσε;

Ο μαστρο-Παύλος ηρώτησε δειλά -Τώρα... είναι μέσα η φαμίλια μου;

-Είναι μέσα όλοι τους, κι έχουνε κλειδωμένα καλά, και το φως κατεβασμένο, δια τον φόβο των Ιουδαίων. Κοίταξε, μη σε νοιώση από πουθενά, κείνος ο σκιάς ο κουνιάδος σου, πάλε...

-Είναι μέσα;

-'Η μέσα είναι, ή όπου είναι έφθασε... να, κάπου ακούω τη φωνή του.

Ηκούσθη, τω όντι, μία φωνή εκεί πλησίον, ήτις δεν υπέσχετο καλά δια τον νυκτερινόν επισκέπτην.

-Ε, μαστρο-Παυλίνε, έλεγε, καλός ήταν ο γάλος...

Ποίος ήτον ο ομιλήσας, άδηλον. Ίσως να ήτο ο μαστρο-Δημήτρης ο γείτων. Δυνατόν να ήτο και ο φοβερός γυναικάδελφος του μαστρο-Παύλου.

-Και να μην πάρω κι εγώ ένα μεζέ; παρεπονέθη ως τόσον ο άνθρωπός μας.

Τι σου χρειάζεται ο μεζές, μαστρο-Παυλάκη μου; επανέλαβεν η Στρατίνα. Τα πράματα είναι πολύ σκούρα. Άφσε τα αυτά. Δουλειά, δουλειά! Η δουλειά βγάζει παλληκάρια. Ό,τι έγινε-έγινε, να πας να δουλέψης, να μου φέρης εμένα τα νοίκια μου. Τ' ακούς;

-Τ' ακούω.

-Φέρε μου εσύ τον παρά, κι εγώ, με όλη τη φτώχεια, την θυσιάζω μια γαλοπούλα και τρώμε.

Ηκούσθη από μέσα βραχνός μορμουρισμός, είτα φωνή μικρού παιδιού είπε

-Την υγεία σου, μάτο-Πάλο, τεμελόκυλο, κακέ πατέλα. Τόνε φάαμε το λάλο. Να πάλε κι εσύ πέντε, κι άλλε πέντε, δέκα!

Προφανώς ήτον μέσα ο φοβερός ο γυναικάδελφος, και είχε δασκαλέψει το παιδί να τα φωνάζη αυτά.

-Μη στέκεσαι στιγμή, μαστρο-Παυλέτο, είπεν η Στρατίνα το καλό που σου θέλω! Δρόμο τώρα, και μεθαύριο δουλειά, δουλειά!...

Ηκούσθη κρότος, ως να εσηκώθη τις από μέσα, και να επλησίαζε με βαρύ βήμα προς την θύραν. - Δρόμιο, επανέλαβε μηχανικώς ο Παύλος, συμμορφούμενος εμπράκτως με την λέξιν... δρόμιο και δουλειά!